

Sammendrag:

Innvandrere og ulykker

Kunnskap om skadetyper og skadeomfang blant personer med innvandrerbakgrunn

TØI rapport 1255/2013
Forfattere: Terje Assum og Susanne Nordbakke
Oslo 2013, 46 sider

Personer med innvandrerbakgrunn har høyere risiko for ulykker og skader enn befolkningen ellers, viser en gjennomgang av eksisterende kunnskap. Det mangler informasjon om dette for flere typer ulykker, og de fleste registre over ulykker og skader inneholder ikke data om innvandrerbakgrunn. Det finnes noen forebyggende tiltak mot ulykker og skader blant innvandrere, f.eks informasjon om barnesikkerhet og brann på flere språk og opplæring i svømming for innvandrere. Det er likevel et åpent spørsmål om de eksisterende tiltakene er tilstrekkelige til å redusere den høyere ulykkesrisikoen blant innvandrere. Bedre informasjon om innvandrere og ulykker kan skaffes ved å koble registre over ulykker med Folkeregisteret, slik at ulykker og skader blant innvandrere kan sammenlignes med ulykker og skader blant befolkningen ellers.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet – IMDi – har gitt TØI oppdraget ”Kartlegging av kunnskap om skadetyper og skadeomfang blant personer med innvandrerbakgrunn og tiltak i ulike etater/ sektorer”. Formålet med prosjektet er å få en oversikt over kunnskap i ulike etater / sektorer om i hvilken grad personer med innvandrerbakgrunn er innblandet i ulykker som medfører personskade. Videre skal resultatene danne utgangspunkt for videre arbeid med beskrivelse av skadebildet i Norge, og gi innspill til arbeidet med skadeforebygging.

Prosjektet har vært gjennomført ved hjelp av litteratur- og dokumentsøk, samt samtaler med 20 nøkkelpersoner. Prosjektet viser at de viktigste registre og statistikker over ulykker og skader i Norge ikke inneholder data om innvandrerbakgrunn. Dette gjelder Dødsårsaksregisteret, Norsk pasientregister, statistikk for veitrafikkulykker, og statistikk for arbeidsskadedødsfall, samt flere mindre registre. De fleste registrene inneholder imidlertid personidentifikasjon, og det er derfor i prinsippet mulig å koble disse registrene mot Folkeregisteret som inneholder data om fødeland. I praksis kan det imidlertid være en omstendelig og tidkrevende prosess å søke om tillatelse til og gjennomføre slik kobling.

Det finnes noen studier og annen litteratur om ulykker og skader blant innvandrere i Norge, til dels gjennomført ved slik kobling som er nevnt ovenfor. Generelt sett viser litteraturen at innvandrere har høyere risiko for ulykker og skader enn befolkningen ellers. Som eksempler kan nevnes at innvandrere fra Midt-Østen og Afrika med norsk førerkort har dobbelt så høy risiko for å bli innblandet i trafikkulykker med personskade som bilførere født i Norge. Utenlandske arbeidstakere har 2,25 arbeidsskadedødsfall per 100 000 sysselsatte, mens norske arbeidstakere har 1,78. For andre typer ulykker er det vanskeligere å kvantifisere forskjellene.

Flere etater og organisasjoner arbeider med forebygging av ulykker og skader blant innvandrere, f.eks ved hjelp av brosjyrer om brannsikring, veileder om

ulykkesforebygging, svømmekurs for innvandrere – både barn og voksne. Det kan imidlertid stilles spørsmål om dette er tilstrekkelig for å redusere risikoen blant innvandrere.

Prosjektets problemstilling er delt opp i sju spørsmål. Disse spørsmålene er besvart nedenfor:

1. *Hva finnes av forskning og litteratur om innvandrere, ulykker og skader?*

Det finnes noe forskning og litteratur om innvandrere og ulykker, men lite i forhold til omfanget av ulykkesforskning og -litteratur generelt. Informasjonen om innvandrere og ulykker er fragmentert, og dermed krevende å få oversikt over.

2. *Hvilke registre, data og annen informasjon om innvandrere, ulykker og skader har de 13 etater/organisasjoner som er medspillere i Nasjonal handlingsplan?*

Blant de 13 etatene som er involvert i ”Nasjonal strategi – Ulykker i Norge” har Helsedirektoratet / Folkehelseinstituttet ansvar for Personskaderegisteret som en del av Norsk pasientregister. Personskaderegisteret er imidlertid under oppbygging. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap registrerer branner, uhell med fyrverkeri og elulykker med personskaade. Statens vegvesen har et register over veitrafikkulykker basert på ulykker meldt til politiet. Arbeidstilsynet registrerer innmeldte arbeidsulykker, men publiserer for tida bare statistikk for arbeidsskadedødsfall. Det pågående prosjektet ”Skadebildet i Norge” kan gi mer kunnskap om innvandrere og skader som følge av ulykker.

3. *Er det andre etater/organisasjoner som kan ha relevante data?*

I tillegg til de 13 etatene har Statistisk sentralbyrå Dødsårsaksregisteret og register for veitrafikkulykker, og Norsk Folkehjelp registrerer drukningsulykker. De fleste ulykkesregistrene, uansett hvilken etat som har ansvar for dem, inneholder ikke data om innvandringsbakgrunn eller publiserer ikke statistikk om dette. De fleste registrene inneholder imidlertid personidentifikasjon. Dette gjør det mulig å koble dem med Folkeregisteret, og dermed få data om innvandringsbakgrunn. Slik kobling krever imidlertid søknader som kan være så omstendelige og tidkrevende at dette blir en hindring for god informasjon om ulykker og skader blant folk med innvandrerbakgrunn sammenlignet med befolkningen ellers.

4. *Hvordan ser hovedbildet ut når det gjelder innvandreres innblanding i ulykker og skader – omfang og typer ulykker samt risiko sammenlignet med øvrig befolkning?*

Hovedbildet er at personer med innvandrerbakgrunn har høyere risiko for ulykker og skader enn befolkningen ellers, selv om det mangler dokumentasjon for flere typer ulykker. Det finnes imidlertid lite innsikt i forskjeller i ulykkesrisiko mellom innvandrere fra ulike land og regioner i verden.

5. *Hvordan arbeider de aktuelle etatene i dag med forebygging av ulykker blant personer med innvandrerbakgrunn?*

Det forebyggende arbeidet mot ulykker blant innvandrere er fragmentert. Det arbeides med forebygging av ulykker og skader blant innvandrere i noen sektorer, bl a med barneulykker, brann og drukning. En del av dette arbeidet utføres av frivillige organisasjoner. For veitrafikkulykker og arbeidsulykker er det stort sett bare funnet forslag til tiltak.

Den nasjonale strategien og oppfølgingen av denne ser ut til å ha ført til større fokus på ulykker blant innvandrere, f eks kan prosjektet ”Skadebildet i Norge” gi bedre kunnskap om behovet for forebygging av ulykker blant innvandrere. En veileder for lokal skadeforebygging, som utarbeides nå, tar ikke opp innvandreres ulykkesrisiko spesielt.

Det er et åpent spørsmål om det arbeidet og de tiltak som hittil er satt i verk, er tilstrekkelig til å redusere ulykker og skader blant innvandrere til samme nivå som befolkningen ellers.

6. *Gir foreliggende data innsikt i faktorer kan som bidrar til et ”annet skadebilde” – og gi ideer til forebyggende tiltak?*

Prosjektet har ikke kunnet gå grundig gjennom faktorer som kan bidra til høyere ulykkesrisiko blant innvandrere, men den gjennomgåtte litteraturen viser likevel eksempler på slike faktorer, som manglende forståelse av norsk språk, mangel på kunnskap om risiko og sikkerhetstiltak, manglende ferdigheter, hyppigere opphold i områder med risiko for skade og hyppigere bruk av produkter som medfører risiko for skader. Både kulturelle og økonomiske faktorer kan ligge bak dette. Informasjon, opplæring og økonomiske støtteordninger kan være mulige tiltak for å motvirke slike faktorer.

7. *Hvilke er de viktigste kunnskapsmanglene og hvordan kan disse manglene eventuelt dekkes?*

Den viktigste kunnskapsmangelen er at registre og statistikk over ulykker og skader ikke inneholder eller ikke publiserer tall for ulykker og skader blant innvandrere sammenlignet med befolkningen ellers. Dette kan imidlertid løses ved kobling av ulykkesregistre og Folkeregisteret eller ved å ta i bruk data om innvandrerbakgrunn som allerede registreres, slik Folkehelseinstituttet har fått tillatelse til.

Mer detaljert kunnskap er nødvendig både om hvilke ulykkestyper innvandrere utsettes for, og hvilke grupper av innvandrere som har spesielt høy risiko. Dernest er det behov for spesialstudier som kan klarlegge hvilke faktorer som bidrar til høyere ulykkesrisiko blant innvandrere, og mulige tiltak for å motvirke denne risikoen. Tiltak bør utprøves og evalueres i liten skala før de settes i verk i full skala i hele landet.